

Na Usu-usu Ana Pol Tanaraau Noni Hinihini Na'i Galesia

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Ni 'ua ana na'ogu taarai araisuri'i 'ini'i ha'atee ana'ia God? 'O araisuri'i suria 'i Hi'ona Maea naasi na 'a'auhi'o 'anai awasuriai barongana Jisas? Ma'ua 'o araisuri'i 'iniai 'adoma'inia amua do'ia God 'ai ta'ahi'o di'u na'i 'oha na'oi haa'i tatau'aro goro?

Na'i 'oha na 'ia Pol 'a 'aariha na'i Galesia 'anai heitaroha'i, 'a ragoi noni naraugu hinihinia Kraest na'i 'ohasi. Ra'i nei 'iniraaui ra'i ai Jiu nara bwane ha'isuri'i mau mai Ringe ana'ia Moses. Na'i 'oha na 'ia Pol 'a hano baaniraaui, 'iraaui Jiu hinihini 'isi rau taraawa'ai ha'ausuriraaui noni do na inoni 'a bwa'i dauai tahi tarau 'onaa na bwa'i araisuri'i ringeringe na'i Buka Duruduru Bwani. Ororiu, rau ha'ausuriraaui dorai hauai ringe i aha ha'ara.

Na'i 'oha na 'ia Pol 'a rongoa o'asi 'a arunga ta'aa di'u. Naasi 'ia Pol 'a usuai usu-usuni tanaraau 'anai ha'a-aidangisiraaui aho'i do 'ia God 'a bwa'i matai ha'atahiraaui baaniai ora-ora'a 'iniai haua adaui i taha na goro ma'uasi 'iniai ha'isuri'i adaa'i tara'i mwane ringeringe. 'Ia Pol 'a ha'atee wetewete tanaraau, suria rau kaku'aa do 'ia God 'a bwane ha'atahiraaui 'iniai hinihinia adaaui a Kraest, ai'a do 'iniai araisuri'i adaa'i mwane ringeringe o'asi.

Naasi na'i 'oha na 'oi 'oha'i, 'oi sibania ma 'oi sadoiai taha nai huunai ha'a-odoodogia na'i maana God.

¹ 'Inaua Pol nara soiau 'anai Ha'ataari, ai'a baaniai noni mei baania God i Ama, mea Jisas Kraest, na'ia God na ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae. ² 'I'ameu hako'i noni hinihini na'i 'ini, meu 'unua wou i ha'atee wa'ewa'e ameeu

tana'amoui noni hinihini na'i Galesia. ³ Mau ha'arahesi mia God i Amaga mia Araha aga, 'ia Jisas Kraest, rarui ha'agorohi'amou ma rarui ha'a-awahi'amou goro.

⁴ 'Ia Kraest 'a suria tarau i hei'irisina God. Na tarana naasi na mae 'ini'i 'inoga 'anai ruhasigia baaniai ta'aa ni marewanani. ⁵ Naasi gai ha'a-aneanea taraua God 'inia, Amen.

Na Huunai Taroha Goro

⁶ 'Au heimwaota'i di'u 'inia 'asu'ani rihota'i moi amouu baania God na soi'amou 'anai awa na'i bahainai heita'ahi ana Kraest, mamou ha'isuri'i ha'ausuringa'i he'ete'i. ⁷ 'Agu ai'a ha'ausuringa'i'a ro'u naigu 'onaaiai Taroha Goro 'inia Kraest. Ra kakui ahumoo'i, 'inia tara'i nei nara raba hiosiai Taroha Goro narau boi bei'amou 'anai ha'a-bweubweu'amou. ⁸ Wai 'unua tana'amou, 'onaa ta nei 'ini'ameu ma'ua 'e enjel baaniai aro nai taroha'inia ta Taroha Goro na he'ete'i baaniai nei nameu taroha'inia tana'amousi, 'ia God 'ai ha'a-mama'aia tarau na'i 'eu na bwa'i kuru mwada'u. ⁹ Meu bwane 'unua, mawai 'unu aho'isia ro'u tana'amou. 'Onaa ta nei nai taroha'inia tana'amou ta Taroha Goro na he'ete'i baaniai nei namou bwane hinihinia, 'ia God 'ai ha'a-mama'aia tarau na'i 'eu na bwa'i kuru mwada'u.

¹⁰ Ma 'ua? 'Au 'irisia moi do 'iraaui noni rai wa'ewa'e 'iniau? Ai'a! 'Ia God nau raba ha'a-wa'ewa'ea. 'Onaa na ha'a-momori do 'inau 'au ha'akareraau moi inoni, naasi 'a ha'ata'inia do 'inau 'augu ai'a noni tatau'aro'a ana Kraest.

God 'A 'Ome Sigihia Pol 'Anai Ha'ataari

¹¹ Arai do'ora mana asimee'i na'i Kraest, 'au rabasia do moi aidangisia doni Taroha Goro nau maania tana'amou ani, ai'a baaniai noni. ¹² Ai'a tanei 'ai 'unua tanaau ma'ua 'ai ha'ausuriau 'inia, me'ia Jisas Kraest haaria na ha'ata'inia tanaau.

¹³ 'I'amou mou bwani aidangisiai herengagu na'i 'oha nau dau baabau mau suri'i ringeringe amee'i Jiu. 'Au norata'airaaui noni na'i heiso'i ana God mau bonasia

dowai ha'a-ai'araau. ¹⁴ Minau 'au dau baabau suri'i ha'ausuringa'i adaa'i wauwa amee'i di'uraau ro'u i nei meu haoru ta'isada.

¹⁵⁻¹⁶ Mei 'iniaia goro ana God 'iniau, 'iia 'a 'ome sigi-hiau mau mai 'oha nau toto na'i ahuna inagu. Ma na'i madoraa 'iia na 'irisia, 'a ha'ata'inia tanaau i Garena neina wai taroha'iniaia Taroha Goro tana'amoui nei mou ai'a Jiu. Ma na'i 'ohasi, ai'a tanei 'ai ha'ausuriau ma'ua 'a'auhiau. ¹⁷ Ma ai'a do wai 'ari ro'u i Jerusalem 'anai 'omesiraau nei rau Ha'ataari na'i na'o 'iniau. Ma'ata 'au hano daara'i 'anai Araibia. 'Au awa-awa wou maugu aho'i 'ari Damaskas. ¹⁸ Oru harisi na hako murinai ha'ata'i na haua Jisas tanaau, 'au taha beia Pita na'i Jerusalem mau awa beia suria ta'i tangahurui dangi mana rima. ¹⁹ 'E ta'i Ha'ataari ro'u moi nau re'ia, 'ia Jems do'orana Araha aga. ²⁰ Wai 'unua tana'amou na'i maana God. Na mareho nau usu'i 'isi ra ha'a-momori. Nau ai'a pwari'i! ²¹ Hoita, na'i muri 'augu 'ari Provensi Siria ma na'i Provensi Silisia.

²² Na'i 'ohasi, ai'a tanei 'iniraau noni hinihini na'i Provensi Jiudea nai 'omesiau ga'u. ²³ Rau rongoa moi taroha'inia ada 'ari do 'ia mo'o na norata'airaau noni hinihini, 'a taraawa'a taroha'iniaia Taroha Goro na raba ha'a-ai'aa ga'u. ²⁴ Miraau hako raugu ha'atee ha'agorohia God 'iniaia taha na haua na'i tahingagu.

2

'Iraau Na Ha'ataari Rau 'Adoma'i Aratara 'Inia Pol

¹ Ma hako ta'i tangahurui harisi mana hai, 'au waia Taetas mea Banabas mameu aho'i 'ari Jerusalem. ² 'Au aho'i 'ari, 'inia 'ia God na 'unua o'asi tanaau. Ma na'i goni nameu haua na'i Jerusalem beiraau moi na'otara na'i heiso'i, 'au maani ha'agorohia tanaraau Taroha Goro nau taroha'inia tana'amoui nei namou ai'a Jiu. 'Au haua o'asi suria ra gasigu 'unua doni ha'ausuringa'i agu'i ra ai'a odo-odo, mana tau'aro nau bwani haua mai tari 'ohani

ma 'ari'a 'ai 'ari pwaranga. ³ Ma'ata, 'iraaui na'otara 'isi rau 'adoma'i aratara moi beiau. Rau ai'a ha'a-'usu'usua Taetas 'anai hauai ringei aha ha'ara, rei'uaa na 'iia 'e ai Grik. ⁴ Meu hadanga'iniai marehosi, 'inia tara'i nei ra siri na'i heiso'i ana Kraest mara pwari'i do 'iraaui ra'i noni hinihini. 'Iraausi narau ha'a-'usu'usua Taetas 'anai hauai ringei aha ha'ara. 'Iraau rau boi 'anai bonasiai ha'ata'ai ai awa dadara'a nagau haua baani'i ringe o'asi 'iniai suria agaaua Jisas Kraest. Rau 'irisia dogai awa mau bahaidi ringe amee'i Jiu. ⁵ Meu ai'a nuga madoraa tanaraau 'anai bahurongoraau, 'inia meu ai'a 'irisia tanei 'ini'amou nai kakui ahuna 'iniai huunai Taroha Goro nameu taroha'inia tana'amou.

⁶ Tara'i nei ra 'adoma'inia do 'iraaui na'otara agaa'i na'i Jerusalem, rau ororiu di'u. Ai'a he'ete'i moe'a tanaau rei'uaa i'oe atei. 'Inia na'i maana God gau ta'isada hako. Miraau na'otara 'isi, rau ahu aratara 'iniai ha'ausuringa'i agua ma ai'a tanei do'aigu a'oia ro'u ta maho na'iei. ⁷ Rau 'ome 'iraraa 'ia God na 'ome sigihiau 'anai taroha'iniai Taroha Goro tana'amoui nei mou ai'a Jiu, 'onaai 'ome sigihia ana Pita 'anai taroha'iniai Taroha Goro tana'ameui Jiu. ⁸ 'Onaaia God 'a 'ome sigihia Pita 'anai Ha'ataari tana'ameui Jiu, 'a o'asi ro'u, 'a 'ome sigihiau 'anai Ha'ataari tana'amoui nei mou ai'a Jiu. ⁹ 'Ia Jems mea Pita mea Jon, rau 'ome 'iraraa ro'u do'ia God na 'ome sigihiau 'anai taroha'iniai ha'atee ana. 'Iraau naasi oru na'otara na 'iraaui noni hinihini ra ha'ahourau di'u. Ma naasi, rau here bei'amiria Banabas 'anai ha'ata'inia do 'i'ameu 'e ta'i ruruha. Mameu 'adoma'i aratara 'inia do'imiria Banabas miri tatau'aro bei'amoui nei namou ai'a Jiu, miraau bei'ameui Jiu. ¹⁰ Mana ta'i mareho narau ha'a-ngoni'amiria 'inia, naasi 'anai 'a'auhiraau tarau i noni hinihini pohara na'i Jerusalem, ma naasi ta'i maho nau bonasiai haua.

'Ia Pol 'A Ha'atee Wetewete Tanaa Pita

¹¹ 'E ta'i 'oha, 'ia Pita 'a taha wou bei'ameu na'i Antiok, mau ha'atee wetewete tanaa na'i maadaau hako'i noni hinihini. 'Inia 'au 'omesia doni mareho na haua 'a ai'a odo-odo. ¹² Na'i na'o, 'a here goro 'oha na ngau goni beiraau'i nei nara ai'a Jiu. 'A haua o'asi tari 'oha 'ia Jems 'a ha'a-taariraa'u tara'i Jiu 'ari na'i Antiok. 'Iraau Jiu 'isi ra 'irisia do'igaau hako'i noni hinihini gai dauai ringei aha ha'ara. 'Ia Pita 'a mamaa'usiraa'u ma sigi baaniraaui nei ra ai'a Jiu magu ai'a ngau'a beiraau. ¹³ Tarana'i haua o'asi ana Pita, 'a ragoi Jiu na'i 'omaasi narau suria Pita 'inia'i here ta'aa na hauasi, tari beia Banabas. ¹⁴ 'Oha nau 'omesia doni here rau haa 'a ai'a suriai huunai ha'ausuringa'i anai Taroha Goro, 'augu ha'atee tanaa Pita o'ani na'i maadaau hako, "I'oe 'e 'ai Jiu ma'ogu awa 'onaairaaui sae nara ai'a Jiu. Naasi 'a ai'a odo-odo do'oi ha'a-'usu'usuraaui nei rau ai'a Jiu 'anai suriai ringe agaau'i Jiu. ¹⁵ 'Igaau ra'i ai Jiu 'onaairaaui amagaa'i magau ai'a 'onaairai nei ra ai'a Jiu nara ai'a suriai ringe agaa'i Jiu. ¹⁶ Ma'ata gau aidangisia doni noni 'a odo-odo na'i maana God, ai'a do 'inia'i suri'i ana i ringe agaa'i Jiu me 'inia moi hinihinina beia Jisas Kraest. Migaa'u nugaa ro'u hinihinigaa'u beia Jisas Kraest, magau odo-odo'a na'i maana God. Ai'a 'inia'i suri'i agaau'i ringe. ¹⁷ 'Igaau gau hagu beia Kraest magau 'u'uria 'anai ha'a-odoodogaau na'i maana God. 'A 'ua? 'Ia Kraest 'a ha'a-oraora'agaau 'oha gaugu ai'a suri'i hako'i ringe? Ai'a o'asi! ¹⁸ Ma'ata na'i 'oha nau aho'i 'anai suri'i aho'i i ringe nau bwane nugasi'i, naasi 'agu ha'ata'ania do 'inau 'au haua mora 'i ora-ora'a. ¹⁹ 'Inau awa ga'u na'i bahainai heimarungi anai ringe agaa'i Jiu. Mana 'oha nau aidangisia do ra bwarai ha'a-odoodoa'u na'i maana God, 'au nugasi'i hako mau suria God."

²⁰ 'A 'onaai 'inau 'au wateai tahingagu 'anai mae beia Kraest na'i dadaahoro. Ma na'i 'ohani nau ai'a marun-

giau haariau, me'ia Kraest na awa beiau ma marungiai tahingagu. Mana 'ado dangi, na hinihinigu 'au nugaa na'i garena God na ta'ahiau ma watea haaria 'anai mae taragu. ²¹ Nau bwa'i agoheta'i hinihini do'ia God 'a ruhasiau baaniai ora-ora'a 'iniai goro ana 'iniau. 'Inia 'onaa ni ringe naasi nara ha'a-odoodoai noni beia God, naasi 'a ha'ata'inia doni mae na haua Kraest, 'a 'ari pwaranga moi.

3

Suri'i Ringe Ana'ia Moses

Ma'ua Hinihinia Kraest

¹ Oru bweu, 'i'amou ai Galesia! Nau bwane 'unua tana'amoui mae ana Jisas na'i dadaahoro. 'Iatei na ha'a-bweubweu'amou na kuhi 'iniaai 'adoma'imoou? ² 'E ta'i maho moi nau 'irisia domoi 'unua tanaau. Na'i 'oha he'ua namou dauai Hi'ona Maea ana God? Na'i madoraa namou suri'i ringe amee'i Jiu, ma'ua na'i madoraa mou hinihiniai Taroha Goro 'inia Jisas Kraest? ³ 'A 'ua mou bweu 'inia? Na'i na'o, mou taraawa'anai tahinga haoru amou beia Kraest 'iniaai hei'a'auhi ana Hi'ona Maea. Ma 'ua? Na'i 'ohani mou 'adoma'inia do mou ga'i 'ari daara'i tari ha'a-arosina beiai tahinga haorusi, suri'i wetewete amoo'i haari'amou? ⁴ 'A rago i mareho namou bwane siri suri'i. Ma 'onaa moi aho'i 'anai suri'i aho'i ringe, mana mareho 'isi rai 'ari pwaranga moi! Ma'ata 'au ai'a 'adoma'inia do'ai o'asi! ⁵ 'Ia God 'a ai'a haua tana'amou i Hi'ona Maea ana mana ha'abu'oahu namou 'omesi'i do 'iniaai suri'i amoo'i ringe amee'i Jiu, me 'iniaai hinihinia amou Taroha Goro.

⁶ Na Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, "Ia Ebrahim 'a odo-odo na'i maana God, suriai hinihinina beia." ⁷ Naasi mou ga'i 'iraraa do 'ira i huudi gare ana'ia Ebrahim, naasi 'irauu nei ra nugaa hinihinida beia God. ⁸ Mau na'i 'oha bwani, na Usu-usu Maea 'a ha'arangasia ro'u

mau do 'i'amouï nei mou ai'a Jiu, moi matai odo-odo na'i maana God 'onaa moi hinihinia. Na tarana naasi na'ia God 'a 'unua 'iniaï taroha goroni tanaa Ebrahim, 'a o'ani, “Baani'o 'ia God 'ai ha'agorohira hakoi mwani noni na'i marewana.”⁹ Naasi gau 'iraraa do 'iraaui nei ra hinihinia Kraest, 'ia God 'ai ha'agorohiraau 'onaaï ha'agorohia ana Ebrahim.

¹⁰ Mia tei na 'adoma'i 'u'uri'i ringe amee'i Jiu do naasi nai ha'a-odoodoa na'i maana God, 'ia God 'ai ha'a-mama'aia. 'Inia na Usu-usu Maea 'a 'unua ro'u do 'onaa 'iatei na'o bwa'i suri'i tarau i mareho ni ringe ra 'unu'i, 'ia God 'ai ha'a-mama'ai'o. ¹¹ 'A ha'ata'inia goro doni suria agaau i ringe amee'i Jiu, 'a bwa'i ha'a-odoodogaau na'i maana God. 'Inia na Usu-usu Maea 'a 'unua dona 'iatei na hinihinia God, 'ia naasi nei nai odo-odo na'i maana ma'ai to'oraai huunai tahi. ¹² Na'i madoraa na'ia God 'a 'unu'i ringe ana'i tanaa Moses, 'a 'unua do 'iatei nai ha'isuri'i hako 'ai tahi tarau. Ai'a 'unua do 'iatei nai hinihini'i nai tahi tarau. Naasi 'a ha'ata'inia doni ringe ra ai'a 'ari goni beiai hinihini.

¹³ 'A bwarai suri'i hakoi ringe 'isi. Naasi, 'ia Kraest 'a rongomaata'i na'i dadaahoro 'anai ruhasigia baaniai ha'a-mama'ai na ringe amee'i Jiu ra haua mai tanagia. Naia na Usu-usu Maea na ha'atee o'ani 'inia, “Iatei nara rabua na'i hasi'ei, 'a ha'ata'inia do'ia God 'a hiiria 'anai mae.” ¹⁴ 'Ia Kraest 'a haua o'asi, doni ha'agorohi na 'ia God 'a haua tanaa Ebrahim, 'ai haa ro'u tana'amouï nei mou ai'a Jiu namou 'u'uria. Ma ro'u, do 'igaau nei nagau hinihinia, gau matai dauai Hi'ona Maea na'ia God na durua tanagia.

Na Duruduru Ana God

¹⁵ Arai noni ana'ia God, wai haua ta heiha'auu 'ini'i taha ga hahaa'i moi 'ado dangi. 'Oha na 'e wairarua nararu aratara nga'iniai duruduru, 'a bwa'i nei 'ai horosia mwada'u, ma'ua 'ai ha'asirihia ro'u wou i 'adoma'ina.

¹⁶ Na'i 'oha bwani 'ia God 'a hauai duruduru beia Ebrahim

ma beia ro'u ta'i 'iniraau'i warowarona'i. Mana Usu-usu Maea ai'a hadanga'inia hako'i warowarona'i a Ebrahim. 'A hadanga'inia moi ta'i 'iniraau. Na 'ado'ado 'ana, naasi 'ia Kraest. ¹⁷ Mana 'ado'adogu 'a o'ani. 'Ia God 'a hauai duruduru beia Ebrahim. Ma'e hai 'arangi mana oru tangahurui harisi na hako murina, magu haa'i ringe tana'ameui Jiu. Tarana naasi na ringe ra bwa'i ha'a-ai'aa mwada'u i taha 'ia God na bwane durua na'i na'o 'inia. ¹⁸ 'Ia God ai'a ha'agorohigaau 'iniai suri'i agaa'i ringe ana'ia Moses. 'A ha'agorohigaau suriai duruduru ana, 'onaai ha'agorohia ana Ebrahim suriai durua ana tanaa.

¹⁹ O'asi ana, 'e taha i 'ado'ado 'ada'i ringe? Na ringe ra awa 'anai ha'a-'ome 'irararaui noni 'ini'i taritari'a adaa'i. Mana ringe ra awa tari madoraa na 'ia God na ha'ataaria mai i Garena, na bwane ha'atee duruduru 'inia tanaa Ebrahim. Ni ringe 'isi, 'ia God 'a 'unu'i tanaraui enjel marau haa'i tanaa Moses 'anai maani'i tanaraui noni. ²⁰ Mia Moses naasi na awa i ahoaanai noni mia God. Mana'i 'oha 'ia God 'a hauai duruduru ana beia Ebrahim, 'ia God ai'a 'irisia tanei 'anai awai ahoadarua, 'a haua moi haaria. Naasi gau 'ome 'iraraa doni duruduru na haua beia Ebrahim na ororiu di'u.

Na 'Ado'ado 'Ada'i Ringe

²¹ Ma 'ua? Na ringe ra ura bwarasiai duruduru ana God? Ai'a! 'Onaa 'ia God 'a ga'i bwane haua tanagaau ta ringe dogai tahi tarau 'inia, me'igaau gau ga'i bwane odo-odo'a na'i maana, 'iniai suria agaau i ringesi. ²² Ma'ata, 'ia God ai'a haua o'asi. 'Inia na Usu-usu Maea 'a ha'arangasia do 'iraau hako'i noni ra awa na'i bahainai heimarungi anai ora-ora'a. 'Iniai o'asi ana, 'ia God 'a duruai huunai tahi tanaraui nei narau nugaa'i hinihinidaau beia Jisas Kraest.

²³ Ma na'i 'oha ni hinihini ai'a boi mau, 'igaau gau awa na'i bahainai heimarungi ada'i ringe. Ma o'asi tari 'oha 'ia God 'a ha'ata'iniai huunai here 'anai dauai tahi tarau,

naasi hinihini. ²⁴ Naasi ni ringe ra marungigaau tari 'oha na 'ia Kraest 'a boi. Ma na'i 'ohasi gau nugaa hinihinigaau beia magau odo-odo'a na'i maana God. ²⁵ Ha'amomori! Na madoraa 'anai hinihini naani'a, na ringe ra bwa'igui marungigaau'a ro'u.

²⁶ 'I'amou ra'i gare ana'ia God 'inia hinihinia amoua Jisas Kraest. ²⁷ 'I'amou mou ha'i ta'i beia Kraest na'i 'oha mou bwareomaea, mamou to'oraai barongana bei'amou. ²⁸ Naasi 'i'amou mou ta'isada hako na'i maana God. Rei'uaa Jiu ma'ua nei namou ai'a Jiu, rei'uaa slev ma'ua bwauodo, rei'uaa mwane ma'ua urao, 'i'amou hako 'e ta'i na'i ruruha ana Kraest. ²⁹ Ma 'onaa 'i'amou 'e ta'i beia Kraest, ma 'i'amou 'e ta'i ro'u 'iniraau warowarona'i a Ebrahim. Ma naasi moi daua ro'u i taha 'ia God na duruduru 'inia tanaa.

4

¹ Mawai 'unua ro'u tana'amou o'ani. Na gare, 'oha na kekerei mau, 'a 'onaa moi ro'u slev, rei'uaa 'iia naigui daai toto'ora ana'i amana. ² 'Inia 'oha na kekerei, 'iia mana toto'ora ana'i rau awa na'i bahainai heimarungi adaui nei ra 'omesuria, tari madoraa ni amana 'aigui sigihia. ³ 'A o'asi ro'u, na'i 'oha gau ai'a aidangisia maua Kraest, 'igaau awa na'i bahainai heimarungi adaa'i adaro na'i marewanani. ⁴ Ma tari mai madoraa 'ia God na sigihia, 'a ha'ataaria mai Garena ma huta beiai urao. 'A huta mai ma araisuri'i ringe amee'i Jiu. ⁵ Tarana naasi, 'a matai ruhasigiai nei na ringe ra marungigia, neina 'igaau gau matai ha'i arai garena God.

⁶ 'Ia God 'a ha'ataaria mai Hi'ona Maea anai Garena tana'amou do'ai mono na'i raromou. Me 'inia awa ana bei'amou namou totoro 'inia hura'a tanaa God o'ani, "Mama" 'anai ha'ata'inia do 'imoou ra'i gare ana'i. ⁷ Hoita naasi 'ohani 'imoou mougu ai'a 'onaaia'a i slev, ma'ata

'imoou ra'i huunai gare ana'ia God. Ma 'iniaia o'asi ana, 'ia God 'ai wate'i tana'amoui taha na bwane duruduru 'ini'i.

Na Heita'ahi Ana Pol

Tanaraaui Noni Hinihini Na'i Galesia

⁸ Na'i madoraa mou ai'a aidangisia maua God, mou awa na'i bahainai heimarungi adaa'i hi'ona nara ai'a ha'a-momori. ⁹ Na'i 'ohani, mou aidangisia God, ma'uasi 'ia God 'a aidangisi'amou. Naasi, ni 'uaana namou raba aho'isi'i mareho ta'a'i 'isi? 'A 'ua? Mou raba awa hunasia aho'i bahainai heimarungi adaa'i? ¹⁰ 'Au rongo to'oana domou ha'ato'o'i mau i dangi mana hura mana harisi hauasa namou taguma'ini'i. ¹¹ Mau kae magugu, 'a gasigu 'ari pwaranga moi tau'aro nau haua bei'amou.

¹² Mau ha'a-ta'u'u'amou arai do'ora mana asigu'i, moi dadara'a baani'i ringe 'onaai haua agua, 'inia 'inau 'au 'on-aaimou 'oha mou dadara'a ga'u baaniai heimarungi adaa'i ringe. Ai'a do'e mareho namou ha'atari'aa tanaau nau usu-usu o'asi 'iniani. ¹³ 'Onaai bwane 'iraraa amou, 'au awa bei'amou ani 'iniaia daoha na to'iai abegu. Ma 'a goro, 'inia 'a haua tanaau i madoraa 'anai taroha'iniaia Taroha Goro tana'amou. ¹⁴ Na daoha na hauai abegu, 'e mareho tana'amou 'anai wana bodio 'iniau ma'ua gagata'iniau. Ma rei'uaa na o'asi, 'i'amou mou ha'amaotoau 'onaai nei na ha'amaotoai enjel ana God, ma'ua 'ia Jisas Kraest haaria. ¹⁵ Na'i 'ohasi mou wa'ewa'e raha 'iniau. Na wa'ewa'e namou haua, rei'uaa ni maamoo'i mamou ga'i rahi'i moi 'anai haa'i tanaau. 'E taha na taritari'a na mougou ha'a-ai'aa 'iniaia wa'ewa'esi? ¹⁶ Ma 'ua? Mou ha'imae 'iniau'a, 'iniaia taroha'inia agua tana'amoui taha na ha'a-momori? ¹⁷ 'Iraaui nei ra raba suri'i ringe amee'i Jiu, rau bonasia domoi suriraau, ma'ata ai'a do rau haua 'anai 'a'auhi'amou. Rau 'irisia moi domoi nugasiau mamoi hagu beiraau. ¹⁸ 'A goro 'onaa rau to'oraai 'adoma'i

wetewete 'ini'amou na'i ringe na goro ma odo-odo. 'A ga'i o'asi tarau, ai'a do 'inia moi awa agua bei'amou. ¹⁹ Arai noni agu'i, naani ruanai 'oha na arunga nau haa 'ini'amou 'a 'onaai arunga na haa i urao na ha'aagau 'anai ha'ahutaai gare. Mana arunga maata'i nau haa 'ai tari 'oha namoi huunai suriai barongana Kraest. ²⁰ Mau 'adoma'inia do 'a ga'i goro do'au ga'i awa bei'amou 'anai 'abenga'i mamaani bei'amou, 'inia 'a kae kakui ahugu di'u 'ini'amou.

Ha'atee Heiha'auu 'Inia Hega Mea Sera

²¹ 'I'amoui nei mou raba dau baabau suri'i taha na ringe ra 'unu'i. 'A 'ua? Mou ai'a aidangisiai taha na Ususu Maea na 'unua 'inia Ebrahim? ²² 'Ia Ebrahim 'e rua gare na to'oraa, 'ia Ismael mea Aisak. 'Ia Ismael 'a huta beia Hega, 'e urao na awa na'i bahainai heimarungi, 'iiasi 'e urao tatau'aro ana Ebrahim. 'Ia Aisak 'a huta beia Sera. 'Ia Sera 'a dadara'a baaniai heimarungi, 'inia 'iia 'e urao ana Ebrahim. ²³ Ni gare ana beia Hega, 'a huta suria moi 'ado'ado ni noni. Mana gare ana beia Sera, 'a huta suriai duruduru na haa God tanaa. ²⁴⁻²⁵ Hoita, na mareho 'isi ra'i nunu tanagia 'iniai rua duruduru na 'ia God na haa. Ta'i nei naasi ringe na haa'i tanaa Moses na'i hungahungai Saenai na'i Araibia. 'Iraui noni nara awa bahaidi ringe 'isi ra 'onaa ra'i garena Hega, 'inia 'iia 'a awa ro'u bahainai heimarungi. Naasi, 'ia Hega 'a ura 'iniraui noni narau awa na'i hungahungai Saenai, ma ro'u 'iniai Jerusalem. 'Iniai noni nara awa iei 'ohani, rau suri'i mau i ringe. ²⁶ Migaau ra'i garena Sera, mana 'omaa agaau naasi Jerusalem ara'ai aro na dadara'a baani'i ringe. ²⁷ Na Ususu Maea 'a o'ani, "Mou wa'ewa'e 'i'amoui 'amara. Mou totoro raha 'ini wa'ewa'e nei mou ai'a arunganai maata'i ni ha'ahuta gare. 'Inia na gare ana'i nei na 'amara rai rago di'u baani'i mwani urao hako."*

* 4:27 4:27 Aisaea 54:1

²⁸ Arai do'ora mana asimee'i, 'i'amou naasi ra'i gare na 'ia God 'a duru'i tanaa Ebrahim ani, 'onaaia Aisak. ²⁹ Na'i 'ohasi, na garena Hega na huta suriai hei'irisina Ebrahim, 'a awa ha'ata'ai ai gare na huta suriai hei'irisi anai Hi'ona Maea. 'A ta'isada 'onaa'i here ha'ata'aigaau adaui nei ra awasuri'i ringe. ³⁰ Ma'ata na Usu-usu Maea 'a o'ani, "Mou ha'ataaria beira'i i urao tatau'aro beiai garena. 'Inia na garena 'a bwa'i dauai toto'ora na amana 'ai watea. Na garenai urao na awa dadara'a naigui to'oraa."† ³¹ Hoita, ma naasi arai do'ora mana asigu'i, 'igaau 'onaa'i ra'i arai garenai urao na awa dadara'a ma ai'a i urao na awa na'i bahainai heimarungi. 'Inia 'igaau gau awa dadara'a baani'i ringe.

5

Kraest 'A Ruhasigia

¹ 'Ia Kraest 'a ruhasigia do'igaau gai awa dadara'a tarau baani'i ringe! Moi ura baabau, abu tanei 'ini'amou 'aigui watea ro'u do'ai hunasia aho'i ro'u.

² Moi bahurongoau! 'Inaua Pol wai 'unua tana'amou, 'onaa mou wate'amou 'anai aha ha'ara 'anai ha'a-odoodo'amou na'i maana God, me 'a bwa'i hei'a'auhi namoi to'oana beia Kraest. ³ Mawai 'unu ha'agorohia hura'a wou ro'u tana'amou. 'Iatei na raba dauai ringei aha ha'ara, 'ai ha'isuri'i hako taha na ringe amee'i Jiu ra 'unu'i. ⁴ 'I'amoui nei mou 'adoma'inia domou odo-odo na'i maana God 'inia'i suri'i amou i ringe, mou ha'atau baania Kraest. Mou adarahiai gorohana God tana'amou. ⁵ Me 'i'ameu nameu 'u'uria Kraest, na Hi'ona Maea 'a ha'a-weteweteai hinihinimeeu mameu 'iraraa ha'agorohia do'ia God 'ai ha'a-odoodo'ameu na'i maana. ⁶ 'Anai ha'i ta'i beia Jisas Kraest, ai'a he'ete'i rei'uaa na 'o dauai ringei aha ha'ara ma'ua ai'a. Ni mahosi ai'a ororiu.

---

† 4:30 4:30 Jenesis 21:10

Taha na ororiu naasi, hinihinimu na ha'ata'i hura'a na'i heita'ahi.

⁷ 'I'amou mou here goro moe'a ga'u mai na'i taling-amoou beia Kraest. 'Iatei na siri mai na pwari'i'amou, namougu ai'a suria'a 'iniaia taha na odo-odo? ⁸ 'Onaa na 'ia God na soi'amou, ma 'iia 'a bwa'i matai pwari'i'amou o'asi. ⁹ Moi herehere goro! Gere dorai ha'ausuringa'i pwapwaari'i 'ai matai ha'ata'aiai hinihini na'i kae ruruha 'onaai gere memei draebam na ha'asu'ua hakoi flaoa. ¹⁰ Rei'uaa na o'asi, 'inau 'au hinihini wetewete do'ia Araha 'ai 'a'auhi'amou mamoi abui suri'i ha'ausuringa'i he'ete'i o'asi. 'Ia God 'ai ha'a-mama'aia tei na siri mai 'anai ha'ata'ai'i 'adoma'imoo'i, rei'uaa 'ia tei.

¹¹ Arai do'ora mana asimee'i, 'onaa 'a ha'a-momori do 'inau 'au taroha'inia moe'a mau i ringei aha ha'ara, ni 'uaana 'iraau'i Jiu rau nora ta'aiau moe'a mau 'inia? 'Onaa nau taroha'inia mau, 'a ga'i bwa'i 'ua tanaraau'i Jiu. Ma'ata, nau taroha'inia mae ana Kraest taragaau na'i dadaahoro. Tarana naasi narau nora ta'aiau mau 'inia. ¹² Mei tanaraau'i nei ra ha'ata'ai'i 'adoma'imoo'i 'anai dauai ringei aha ha'ara, 'a goro dorau ga'i aha ha'ata'airaaui wou haariraau!

¹³ Arai do'ora mana asimee'i. Ha'amomori, 'ia God 'a soi'amou domoi dadara'a baaniai heimarungi 'ada'i ringe. Ma'ata 'a ai'a domou dadara'a 'anai haa'i mwani hei'irisi ta'a'i 'anai abe, ma'ata mou hari taguma'ini'amou hairiu beiai heita'ahi. ¹⁴ Na mwani ringe ana'ia Moses, ra awa hako moi bahainai ta'i ha'atora, "'Oi ta'ahiai nata sae 'onaai ta'ahi'o amua haari'o." ¹⁵ Ma 'onaa moi awa 'onaai mwamwaa hahaingau na raba haidiohi tarau, mamoi herehere goro, mou gasi ha'a-ta'ai'amou hairiu.

Na Hi'ona Maea Ana God

Mana Hei'irisi Anai Abe

¹⁶ Mawai 'unua tana'amou, mou wate'amou tanaai Hi'ona Maea 'anai marungi'i talingamoo'i, neina moi

abui ha'isuriai taha na hei'irisi ta'aa anai abe na 'irisia. ¹⁷ Iniai hei'irisi ta'aa anai abe, 'a ai'a ta'isada beiai taha na Hi'ona Maea 'a 'irisia. Mana taha na Hi'ona Maea 'a 'irisia, ai'a ta'isada beiai hei'irisi ta'aa anai abe. 'Iraruasi raru ha'imae hairiu, tarana naasi 'o bwa'i haua mwada'u i taha 'o 'irisia. ¹⁸ Ma 'onaa na Hi'ona Maea na na'otaramoou, na ringe ragu bwa'i marungi'amou.

¹⁹ Na baronganai nei na suriai hei'irisi ta'aa anai abe ra ha'ata'i goro moi. Ra ha'ata'i hura'a na'i heikamori, haa'i here wawaasua'a, 'adoma'i sisiwa mana awa 'on-aa'i mwamwaa, ²⁰ ho'asi'i araaranunu, mana hai'uaasi, ha'imae hairiu mana awa heheita'ia'a mana hai'ubwani. Ma ha'ata'i hura'a ro'u na'i taesu'a mwako, 'adoma'ini'o moi haari'o, ha'a-heihoaraaui noni, ²¹ naga 'iniai taha na to'oraai nata sae, mana gono raha 'ini'i waini bweu, haa'i ngau goni nara hau'i mwani mareho to'obweubweu'a suri'i, mana taraani mareho ta'a'i ro'u o'asi. 'Au bwane ha'abasu'amou mawai ha'abasu'amou ro'u i 'ohani. 'Ira tei narai suri'i ringe ta'a'i o'asi, rau bwa'i taha na'i hourana ana God.

²² Ma'ata, ni Hi'ona Maea 'a ha'ata'ini'i hua goro na'i tahinganai noni. 'A 'a'auhiai sae 'anai ta'ahirai noni hako, awa wa'ewa'e, awa goni goro beiraau noni, 'a'auhiai nata nei, ahumaratanoa, haa'i mwani maho goro, mangudisiai taha na 'unua, ²³ awa 'abenga'i, ma 'anai 'omesuria haaria baaniai ora-ora'a. Ai'a ta ta'i ringe nai awa nai ura bwarasi'i mareho goro 'isi. ²⁴ 'Iraau nei ana'ia Jisas Kraest ra ha'a-ai'a'i hakoi baronga mana mwane hei'irisi ta'aa na'i hunganai dadaahoro. ²⁵ Ma 'onaa ni Hi'ona Maea na haua tanagiai tahinga haoru, gaau magari suria tarau i taha na Hi'ona Maea na 'irisia. ²⁶ Gai abui 'adoma'i ha'a-ta'eta'egia haarigia, abui ha'ataesu'aa'i nata nei, ma'ua kakawa 'omesia.

6

Gai 'A'auhiraau Noni

¹ Arai do'ora mana asimee'i na'i Kraest, 'onaa tanei 'ini'amou 'ai siri na'i ora-ora'a, 'i'amou nei na baabau i hinihinimoo beia Kraest namoi 'abenga'inia 'anai ha'a-odoodoa. Ma'ata moi herehere goro, mou gasigu ahoda ro'u na'i ta'i heiohongi. ² 'A'auhia tei na hihi'a i tahingana 'ini'i mwani mareho bwara. 'Onaa moi haua o'asi, naasi moigui hauai taha 'ia Kraest na 'irisia. ³ 'Onaa 'iatei sae na ai'a raba 'a'auhiai nata nei, 'inia 'a 'adoma'i ha'ata'ea do'iaa 'a ororiu, 'iaa 'a pware'ia haaria 'inia 'iaa 'e sae haaria moi. ⁴ 'Adonai nei 'ai 'ome hegahegaa haariai tahingana. 'Onaa 'a goro, naasi 'a goro do'ai wa'ewa'e haaria 'inia, mai abui 'adoma'i ha'ata'ea do'iaa 'a goro di'uai nata nei. ⁵ 'Inia 'adonai noni 'ai taguma'inia haariai tahingana.

⁶ Ma'ata, 'iraau nei nara ha'ausuri'amou 'ini'i ha'atee ana'ia God, 'a goro do moi hasura'ini'i beiraau mwani mareho goro na mou to'ora'i.

⁷ Mou abui 'adoma'i ha'atari'aa. 'A bwa'i sae nai matai ha'a-bweubweu'aa God. 'Adonai noni 'ai dauai taha na hasia na'i tahingana. ⁸ 'Onaa 'a hasi'i mareho ta'a'i na'i tahingana 'anai ha'a-wa'ewa'eai abe, 'ai daua nana i mae tarau. Ma 'onaai taha na hasia na'i tahingana 'anai ha'a-wa'ewa'eai Hi'ona Maea, baaniai Hi'ona Maea 'ai daua nana i tahi tarau. ⁹ Naasi gai abui maemae'a 'anai hauai taha na goro tanaai nata nei. 'Inia 'onaa gai wetewete moe'a, gai dauai taha na ha'aagau totorigia 'ini'i na'i huunai madoraa 'ana. ¹⁰ Tarana naasi, 'oha nagau to'o madoraa goro mau, gai 'a'auhiraau tarau i mwani noni hako, ororiu 'ira i nei hinihini nagau awa na'i ruruha ana God.

Pol 'A Ha'abasuraau Aho'i Ro'u

¹¹ Moisu 'omesi'i usu-usu raha nau haa'i, 'oha nau usuai usu-usuni tana'amou 'inia rimagu haariau. ¹² 'Irai nei

nara ha'a-'usu'usu'amou 'anai dauai ringei aha ha'ara, rau 'irisia moi do 'iraau Jiu rai wa'ewa'e 'iniraa. Rau ai'a taroha'iniai mae ana Kraest na'i dadaahoro, 'inia rau ai'a 'irisia do 'iraau Jiu rai norata'airaa. ¹³ Ma rei'uaa narau suria mau i ringei aha ha'ara, ai'a ta ta'i 'iniraa nai ha'isuri'i hakoi ringe amee'i Jiu. Rau 'irisia domoi dauai ringei aha ha'ara dorai ha'apa'o 'iniai suria amou i ringesi. ¹⁴ Mei tanaau, 'inau wa'ewa'e moi 'iniai mae na haua Araha aga, 'ia Jisas Kraest, na'i dadaahoro. 'Iniai mae ana Kraest na'i dadaahoro, nau ai'a 'adoma'i ororiu 'ini'i mareho ni marewanani, mana noni ni marewana ra ai'a 'adoma'i ororiu ro'u 'iniau. ¹⁵ Namoiwou 'o aha ha'ara ma'ua 'o bwa'i, taha na ororiu, naasi dauai tahinga haoru beia Jisas Kraest. ¹⁶ Mei tanaraau nei rau suriai 'ado'adosi na'i tahingadaa'i, 'au ha'arahesi do'ia God 'ai ha'a-awagoniraa goro ma'ai ta'ahiraa hako. 'Iraau naasi huunai noni ana'ia God.

¹⁷ Naasi, moi abui ha'a-arungata'aiua ro'u, 'inia na wareware 'ini'i mwari nara awa na'i abegu 'a ha'ata'inia do'inau 'e noni tatau'aro ana Jisas.

¹⁸ Arai do'ora mana asimee'i, 'au ha'arahesi mia Araha aga, 'ia Jisas Kraest, 'ai ha'agorohi'amou hako. Amen.

Taroha Goro mana Usuuu Maea
The New Testament in the Arosi language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi
copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 Feb 2021 from source files dated 17 Nov 2020

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5